

Zandblauwtje (*Jasine mont na* L.)

Het roept verwondering op, dat bezoek van bijen op het zandblauwtje. Verwondering, hoe ze in de schrale begroeiing van de duinen de hier en daar verspreid staande bloesems, schijnbaar met gemak, weten te vinden. Maar het loont voor hen blijkbaar de moeite, want ze vinden er altijd nectar en stuifmeel, ook in lange droge perioden.

Klokjesfamilie

Het zandblauwtje behoort tot de klokjesfamilie (*Campanulaceae*). Het geslacht *Jasine* L., dat 12 soorten telt, heeft zijn areaal van verspreiding liggen in Europa, West-Azië en het Middellandse Zeegebied. Het zandblauwtje is de meest verspreide soort in Europa. In ons land is het een algemeen voorkomende plant op de kalkarme zandgronden van de duinen en in het oosten en zuidoosten.

Droogtebestendig

Zandblauwtje is heel goed bestand tegen langdurige droogte. Dat heeft de plant te danken aan haar wortelgestel, bestaande uit een penwortel en een grote hoeveelheid zijwortels, die wel tot een halve meter diep kunnen reiken. De plant is tweejarig, soms meerjarig, en vormt, nadat het zaad in de herfst is ontkiemd, eerst een stevig wortelgestel en een bladrozet, waarmee zij overwintert. Afhankelijk van de groeiomstandigheden varieert de hoogte van 5 tot 50 cm. In het volgende groeiseizoen vormen zich de stengels, die zich veelal direct boven het bladrozet vertakken. Aan het begin zijn de stengels bezet met wisselstandig zittende bladeren. Ze zijn lancetvormig en hebben een gave rand. Het deel van de stengels dat met bladeren is bezet, alsook de bladeren zelf, zijn behaard; overigens is de plant kaal.

Hemelsblauwe bloemen

Van juni tot augustus toont het zandblauwtje zijn hemelsblauw gekleurde bloemen. Een heel enkele keer kunnen we een plant met witte bloemen aantreffen. De bloemen staan in hoofdjes aan het eind van de hoofdstengels en van de zijstengels, die in de oksel van de bladeren staan. Die van de zijstengels bezitten aanmerkelijk minder bloemen. Onder aan een hoofdje staan een of meer kransen van omwindselbladen, de buitenste vierkant van vorm, de binnenste langwerpig. De bloemen hebben een korte steel. De bloemkelk is aan het begin klokvormig en heeft langs

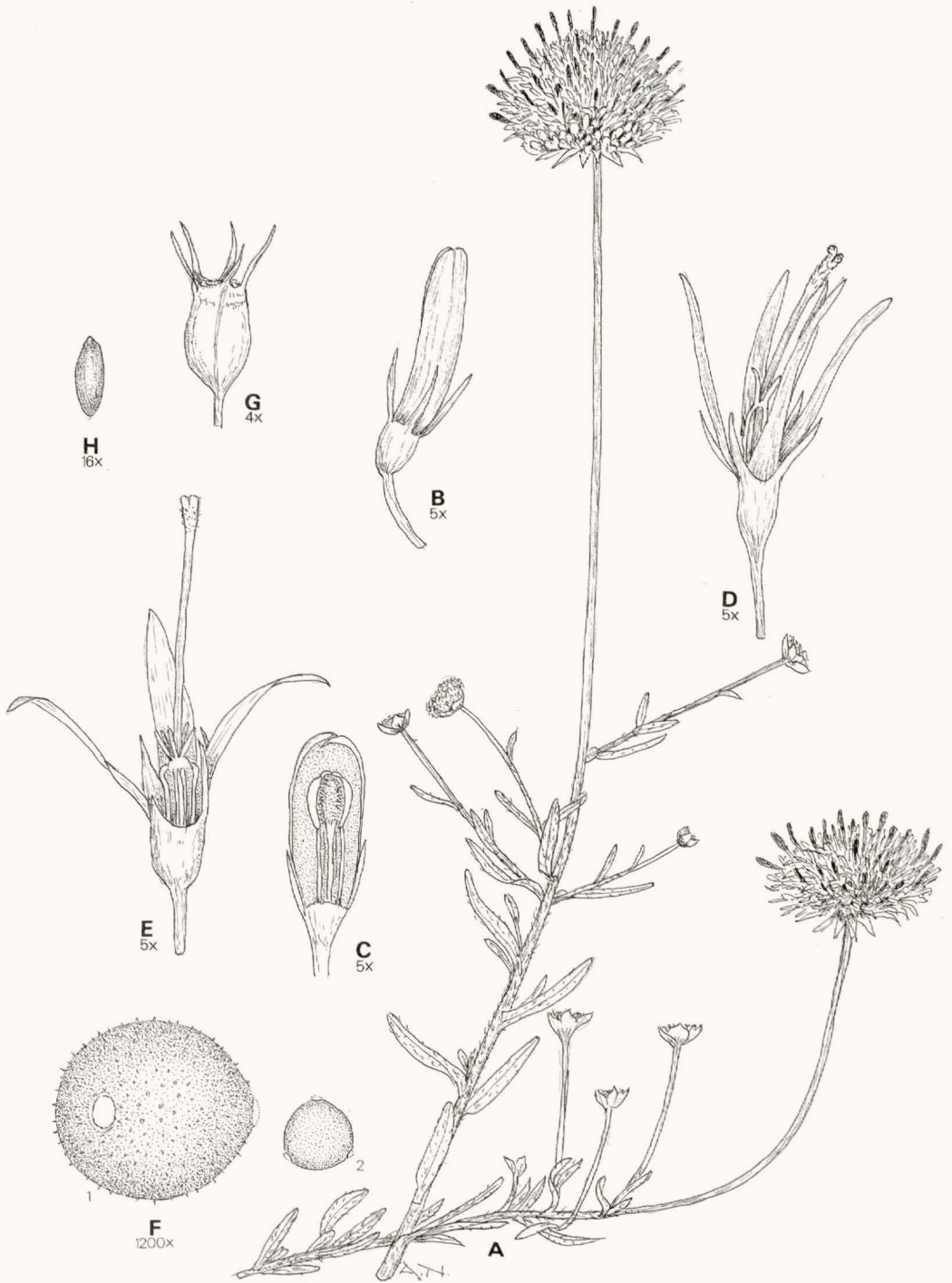
de rand 5 lange smalle slippen. Het klokvormige deel is met het onderstandige vruchtbeginsel vergroeid. De bloemkroon bestaat uit 5 smalle slippen die met elkaar vergroeid zijn als de bloem nog in knop is. Bij het opengaan van de bloem gaan ze van onderen naar boven uit elkaar. Er zijn 5 meeldraden, ze staan tussen de kroonlippen en voor de kelkslippen. De helmknoppen zijn aan het ondereinde met elkaar vergroeid. In het knopstadium van de bloem vormen de tegen elkaar staande helmknoppen een kokertje. Tussen de helmknoppen staat dan de nog niet uitgegroeide stamper, waarvan het einde knotsvormig is verdikt en bezet met vele korte stevige haren. De bloemen zijn proterandrisch (het verschijnsel dat de meeldraden eerder dan de stempels tot rijpheid komen). Reeds in het knopstadium gaan de helmknoppen aan de naar binnen gerichte zijde open en komt al het stuifmeel in de beharing van de stamper terecht. Als een bloem open is, zijn de meeldraden al gedeeltelijk verdord en is de stamper tot zijn uiteindelijke lengte uitgegroeid, aan het eind dik bepoederd met stuifmeel, gereed om door insecten te worden meegenomen. In een later stadium van de bloei worden de stempels rijp om stuifmeel te ontvangen. Ze blijven tegen elkaar staan en wijken niet uiteen zoals bij andere soorten van de familie.

Bijenbezoek

Dat het zandblauwtje lange droge perioden kan doorstaan is ook aan het bijenbezoek af te lezen. In droge zomers, wanneer andere drachtplanten het laten afweten, is er op de bloemen van het zandblauwtje nog nectar te halen, die wordt afgescheiden aan de bovenkant van het vruchtbeginsel. Omdat de bloemkroon diep gespleten is, is het nectarpuur geen probleem voor de bijen. Bovendien zijn de bloemen prima stuifmeelleveranciers. In een honing, gewonnen op de Boschplaat op Terschelling, trof ik 30% stuifmeel van het zandblauwtje aan. De stuifmeelklompjes hebben een roodachtig paarse kleur.

Verspreiding

In het vruchtbeginsel wordt een groot aantal kleine glanzende bruine zaden gevormd. De vrucht is een doosvrucht, die aan de bovenzijde met twee kleppen opengaat. Het zaad wordt uit de vruchten weggeslingerd wanneer het vruchthoofdje door de wind of langslappende dieren in beweging wordt gebracht.

Zandblauwtje (*Jasione montana* L.)

A delen van in bloei staande plant; B bloemknop; C doorgesneden bloemknop met meeldraden en stamper; D bloem; E doorgesneden bloem in vrouwelijk stadium; F stuifmeelkorrel: 1 equatoriaal, 2 polair; G rijpende vrucht; H zaad.